

рекомендовані типи вправ, які представлено Л. Ліном та Р. Брауном (*Ways of exploiting source material*) [Результати самостійної роботи можуть бути представлені в різних формах:

- журнали обліку прочитаного матеріалу
- письмові звіти
- професійні проекти
- усні та письмові презентації

Професійні проекти є однією з найважливіших форм самостійної роботи студентів-заочників економічних спеціальностей. Враховуючи сучасні положення щодо використання методу проектів у самостійній роботі з іноземної мови [4; 5], ми визначили його цілі в організації самостійної роботи студентів: вдосконалювати рівень володіння мовною, мовленнєвою, соціокультурною та навчальною компетенціями; демонструвати вміння студента використовувати здобутий у процесі навчання дослідницький досвід; реалізувати власний професійний інтерес до предмета вивчення; актуалізувати навчально-пізнавальну діяльність; активізувати студента як суб'єкта діяльності; розширити коло знань про предмет дослідження; розвивати вміння презентувати результати власної роботи; створювати умови для розвитку особистості студентів шляхом надання можливості самореалізації в процесі вибору тематики проекту, його виконання та презентації; формувати самостійність студентів; розвивати творче, критичне мислення; формувати вміння взаємодіяти в процесі роботи над проектом, яка базується на моделюванні соціальної взаємодії в малій групі в ході навчального процесу.

Для реалізації проектної методики необхідна значуща в творчому, дослідницькому плані проблема, яка вимагає вивчення; практична, теоретична, пізнавальна важливість очікуваних результатів (повідь-презентація); індивідуальна, парна чи групова робота студентів; структурування змістової частини проекту з виділенням поетапних результатів; використання дослідницьких методів, які визначають певну послідовність дій: визначення проблеми і відповідних завдань дослідження (використання методу «круглого столу»); обговорення методів дослідження; обговорення способів оформлення кінцевих результатів; збір, систематизація і аналіз отриманих даних; оформлення результатів, їх презентація; висновки [6, с.68].

Епоха стрімкого оновлення і розвитку інформації, інтенсивного розширення міжнародних ділових, культурних зв'язків пред'являє суворі вимоги до висококваліфікованого фахівця, який повинен уміти поєднувати глибоку фахову підготовку з високим рівнем володіння іноземною мовою та комп'ютерною грамотністю. Ці вимоги взаємопов'язані, неподільні, сприяють взаємному збагаченню й удосконаленню. Але єдиною універсальною вимогою до конкурентоздатного фахівця є його вміння самостійно, творчо мислити. Сучасна вища школа покликана забезпечити студента оперативними знаннями, а також навчити його вчитися (тобто вчити себе) самостійно. Освічена людина сьогодні — це самостійна людина, що вміє

самостійно приймати рішення, самостійно досягатися поставленої мети, має навички власними силами оволодівати знаннями, удосконалювати свою фахову майстерність індивідуально.

Результат навчання англійської мови за дистанційним курсом у великій мірі залежить від персональних якостей студента: від його старанності, організованості, внутрішньої мотивації до навчання, прагнення досягти успіху в навчальній і професійній діяльності. В цьому контексті дистанційні курси створюють максимально ефективні умови для навчання з урахуванням початкових потреб і можливостей студентів, допомагають їм досягти поставленої мети.

Впровадження дистанційного курсу з АМПС для навчання студентів-заочників економічних спеціальностей вказує на актуальність і перспективність застосування цієї форми навчання, адже сучасна перспективна система освіти має не лише забезпечувати знаннями, але постійно й швидко оновлювати знання, формувати потребу в неперервному самостійному оволодінні ними, а також створювати самостійний і творчий підхід до знань протягом всього активного життя людини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Биков В. Ю. Дистанційне навчання в країнах Європи та США і перспективи для України / В. Ю. Биков // Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: інноваційні засоби технології: [монографія] / [В. Ю. Биков, О. О. Гриценчук, Ю. О. Жук та ін.] / Академія педагогічних наук України, Інститут засобів навчання. – Київ: Атіка, 2005. – С. 77 – 140.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
3. Клокар Н. Методологічні основи запровадження дистанційного навчання в системі підвищення кваліфікації / Н. Клокар // Шлях освіти. – 2007. – №4 (46). – С. 38 – 41.
4. Коньшева А. В. Современные методы обучения английскому языку / А. В. Коньшева. – [2-е изд., стереотип.]. – СПб.: КАРО, Мн.: Изд-во «Четыре четверти», 2005. – 208 с.
5. Коряковцева Н. Ф. Современная методика организации самостоятельной работы изучающих иностранный язык: [пособие для учителей] / Н. Ф. Коряковцева. – М.: АРКТИ, 2002. – 176 с.
6. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: [учеб. пособие для студ. пед. вузов и системы повышения квалификации пед. кадров] / [Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров; под ред. Е. С. Полат]. – М.: Изд. центр «Академия», 2002. – 272 с.
7. Програма з англійської мови для професійного спілкування / Г. С. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок та ін. – К.: Ленвіт, 2005 – 119 с.
8. Lin L. Y. Guidelines for the production of in-house self-access materials / L. Y. Lin, R. Brown. – *ELT Journal*, 48(2), 1994 – P.150 – 156.

УДК 811.111(07)

Биконя О. П.

доцент Чернігівського національного педагогічного університету

ЕЛЕКТРОННИЙ ПІДРУЧНИК З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Стаття присвячена проблемі використання електронного підручника з англійської мови для організації самостійної роботи студентів немовних спеціальностей у вищих навчальних закладах. Трактуються зміст поняття «електронний підручник» та особливості роботи з комп'ютером для організації самостійної роботи студентів.

Ключові слова: електронний підручник, самостійна робота, студенти немовних спеціальностей, англійська мова.

Биконя О. П. *Електронный учебник по английскому языку как способ обеспечения самостоятельной работы студентов неязыковых специальностей.* *Статья посвящена проблеме использования электронного учебника по английскому языку для организации самостоятельной работы студентов неязыковых специальностей в высших учебных заведениях. Трактуются понятие «электронный учебник» и особенности работы с компьютером для организации самостоятельной работы студентов.*

Ключевые слова: электронный учебник, самостоятельная работа, студенты неязыковых специальностей, английский язык.

Вуконя О. Р. *Electronic textbook as a way of organizing autonomy in english language learning for students of non-lingual specialties.* *The article deals with the problem preconditions of using an electronic textbook for organizing autonomy in English language learning for students of non-lingual specialties in higher educational establishments. In the article "an electronic textbook" is determined and the peculiarities of work with computer for organizing autonomy in English language learning are defined.*

Key words: an electronic textbook, autonomy, students of non-lingual specialties, English.

У період модернізації змісту, методів і засобів навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах України організація самостійної роботи студентів немовних спеціальностей з електронним носієм, реалізованої в умовах освітнього інформаційно-комунікаційного середовища, постає надзвичайно актуальною. Актуальною стає проблема визначення найбільш ефективної з точки зору навчання комбінації багаторецепторних засобів наочності, яка має місце в арсеналі мультимедіа. Навчальний процес з використанням комп'ютера має низку специфічних особливостей порівняно з традиційними формами навчання. Комп'ютер організовує самостійну роботу з мовним матеріалом і керує нею, контролює засвоєння студентом матеріалу за допомогою таких вправ, як питально відповідний діалог, діалог з вибірковою відповіддю, діалог з повільно конструйованою відповіддю, вправи на заповнення пропусків тощо, а також оцінює роботу студента.

Отже, метою статті є теоретичне обґрунтування використання електронного підручника з англійської мови для організації самостійної роботи студентів немовних спеціальностей у вищих навчальних закладах.

Зазначимо, що термін „електронний підручник“ (ЕП) набуває все більшого розповсюдження, хоча різні дослідники вкладають у нього суттєво різний зміст. Аналіз проблемних аспектів розробки й використання електронного підручника проведено В. В.Лапінським, який розглядає електронні підручники як педагогічні програмні засоби, що охоплюють значні за обсягом навчального матеріалу розділи навчальних курсів або повністю навчальні курси і характерною рисою яких є гіпертекстова структура навчального матеріалу, наявність систем управління з елементами штучного інтелекту, модулів самоконтролю, розвинених мультимедійних складових [3].

О. М. Печкурова вважає, що електронний підручник – це програмно-методичний комплекс, який забезпечує можливість самостійно засвоїти навчальний курс або його розділ. ЕП поєднує у собі властивості звичайного підручника, довідника, задачника та системи тестування [4]. Вона вважає, що ЕП в найпростішому випадку є електронним варіантом друкованих навчальних матеріалів. Вони доступніші, компактні; існує можливість оперативного внесення змін і передачі підручників на великі відстані. Але на сьогодні більш актуальними є ЕП другого покоління, які є навчально-методичними інтерактивними комплексами з розширеними функціями інтерактивності за рахунок використання телекомунікаційних послуг (Internet, Usenet, IRC, Iphone) [4].

На думку Т. І. Коваль, електронний підручник, що використовується у вищих навчальних закладах, – це інтерактивний навчально-методичний комплекс, комп'ютерний засіб організації самонавчання студентів (наодинці чи під керівництвом викладача) у процесі їхньої самостійної навчально-пізнавальної діяльності з урахуванням майбутнього фаху, етапу навчання, робочої програми дисципліни, визначених форм, видів, методів і підходів до навчання та стратегій управління траєкторією учіння студентів [2].

Електронні підручники деякі автори поділяють на декілька категорій і пропонують такі варіанти розподілу [1; 5]. Перший варіант: за особливостями застосування (спеціалізовані, універсальні); за кількістю користувачів (індивідуальні, групові, масові); за методиками подання інформації; за методами реалізації зворотного зв'язку; за структурою навчальних програм (лінійні, розгалужені, адаптивні); за способом індивідуалізації (темою вивчення, складністю курсу, комбіновані).

Другий варіант: електронні носії для навчально-методичних матеріалів: електронні підручники, довідники, мультимедійні енциклопедії; автоматизовані навчальні системи, які починають трансформуватися в інтелектуальні навчальні системи; інтегровані навчально-дослідницькі осередки для здобуття професійних знань; спеціальні

програмні засоби – „стимулятори пізнання“ для розвитку логічного і творчого мислення; віртуальні класи-тренажери для формування складних навичок і вмінь; інструментально-програмні засоби для дистанційного навчання.

Третій варіант: індивідуальний підручник – для великої кількості користувачів; гуманітарний – технічний підручник; підручник для початківців – для досвідчених; адаптивний – неадаптивний (до користувача); з контролем знань – без контролю; інформаційний – тренажерний; інтелектуальний – неінтелектуальний; мультимедійний – немультимедійний.

На нашу думку, при підготовці навчальних комп'ютерних посібників з англійської мови слід точно розподіляти етапи навчання, наприклад, вивчення теоретичного матеріалу, після закінчення – тест-контроль; отримання навичок практичного додатку теоретичних знань (розв'язування задач, прикладів і т. д.); експрес-контроль у ході роботи; заключний етап – контроль зі всього обсягу навчального матеріалу, запропонованого для вивчення.

Методика організації контролю відрізняється нестандартністю (оригінальністю) як за рахунок комп'ютерних можливостей, так і за рахунок структурної організації. Функції контролю знань посередньо виконує і комп'ютерний експеримент: самостійно отримані теоретичні результати студент перевіряє на досвіді, а не за готовою відповіддю. Такий підхід дозволяє стимулювати пізнавальний інтерес, зближуючи роботу студента з науковим дослідженням, дозволяє використовувати навчальні програми як у відкритому, так і в індивідуальному режимі. Персональні завдання та схеми демонстрації матеріалу дозволяють враховувати всі помилки користувача і своєчасно коригувати навчальний матеріал.

Впровадження нових інформаційних технологій у процес навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах пов'язане з певними труднощами. Це пояснює фрагментарний характер використання комп'ютерів і недостатню координацію відповідних розробок, їх планування та фінансування. Дуже часто "програмні продукти", які створюються на основі найновіших технічних засобів, мають на собі відбиток педагогіки та методики вчорашнього дня. Однак багато сучасних педагогічних та методичних ідей виявляються перспективними для розробки мультимедійних засобів навчання іноземних мов. При створенні програмних продуктів стала явною необхідність врахування психологічних особливостей студентів, використання матеріалів, які навчають міжкультурній комунікації, необхідно покладатися на принципи комунікативного підходу і на ідеї розвивального та ігрового навчання [1]. Перспективним є також поєднання можливостей мультимедіа з ідеями проблемного навчання, розробка за допомогою мультимедіа проблемних ситуацій різного типу. Конструктивним є завдання алгоритмізації та автоматизації процесу складання проблемних завдань комп'ютерними засобами на

основі формалізації деяких елементів цього процесу. Дуже легко піддаються автоматизації вправи щодо вивчення іноземних мов, які пов'язані з заповненням пропусків, перестановкою, вибором, вилученням зайвого елемента тощо.

Забезпечення автономії студента під час самостійної навчально-пізнавальної діяльності є одним з головних напрямів, поширених як у сучасній зарубіжній, так і у вітчизняній педагогіці. Ознаками автономного навчання можна вважати здійснення студентом в інформаційному середовищі навчально-пізнавальної діяльності наодинці або у співробітництві з іншими студентами з можливістю одержання консультативної допомоги з боку викладача, а також надання йому права вибору темпу, часу та місця самостійної роботи, режимів управління самостійною навчально-пізнавальною діяльністю, навчальних матеріалів і навчальних завдань різних рівнів складності залежно від його навчальних досягнень, інтересів, здібностей та можливостей, способів самоконтролю, рефлексії та самооцінки своєї діяльності.

На сучасному етапі розвитку інформаційних технологій навчання та реалізації різних рівнів автономії студентів в інформаційному середовищі (часткової, обмеженої та повної), можна виділити такі режими управління траєкторією учіння студентів ЕП: самоуправління, диференційоване управління, жорстке управління [2].

ЕП у разі розміщення його на персональному комп'ютері вдома чи в комп'ютерному класі передбачає роботу студента в процесі позааудиторної навчально-пізнавальної діяльності в одному режимі – *самоуправління*, тобто відсутності управління з боку програмного засобу і отже повної автономної роботи. За таких умов студент сам керує процесом навчання, самостійно вибирає рівень складності навчальних завдань для виконання з урахуванням своїх можливостей, здібностей та навчальних досягнень. Цей режим роботи студентів з ЕП може використовуватися в процесі їхньої самостійної підготовки до модульних контрольних робіт, заліку чи іспиту. У ньому можуть бути реалізовані такі комунікативні взаємодії студента з ЕП, як самонавчання та самоаналіз навчального матеріалу, пред'явленого у текстовому, графічному та схематичному вигляді з використанням гіпертекстової та мультимедійної технологій навчання; самоконтроль навчальних досягнень – „завдання ==> відповідь => правильна відповідь“ [2]. Наприклад, під час виконання тестових навчальних завдань ЕП може контролювати та оцінювати роботу студента з метою підвищення його внутрішньої мотивації.

Найкращою формою комп'ютерної підготовки, на нашу думку, слід вважати індивідуальну роботу з кожним студентом, у процесі якої питання концептуального характеру (архітектура комп'ютера, принципи роботи операційних систем і додатків) динамічно чергуються з ілюстрованим і практичним матеріалом, який у цей момент розробляється ним безпосередньо на персональному комп'ютері. Однак через психологічні та інші причини ефективність

засвоєння інформації протягом одного заняття надто нерівномірна і нагадує плавну спадну криву, яка наближається до нуля. З урахуванням цього доцільно вислів загального та ілюстрованого матеріалу розмішувати на початку заняття, а відпрацьовування типових дій та навичок віднести на кінець заняття.

Питання про кількісний склад навчальної групи також вимагає окремого розгляду. Індивідуальна робота з єдиним студентом у групі навряд чи може бути оптимальним варіантом. У цьому випадку відсутній надзвичайно важливий момент зворотного зв'язку між кількістю прослуханого матеріалу та якістю його засвоєння. Студент не може самостійно оцінити результат своєї внутрішньої праці над матеріалом у процесі його викладання, а зовнішня оцінка викладача, як правило, позбавлена поправки на природну швидкість засвоєння і базується в цілому на утилітарному принципі – можеш вирішувати поставлене завдання чи не можеш. Ситуація різко змінюється, якщо група складається з двох або трьох студентів з приблизно однаковим рівнем навчальної підготовки. Кожен із членів групи має можливість самостійно оцінювати швидкість та ефективність свого сприйняття отриманої інформації, порівнюючи себе з іншими. Навіть виникає ефект своєрідного змагання, в результаті якого загальна продуктивність заняття може зрости багаторазово.

Організація англійського навчального матеріалу за допомогою комп'ютера та робота з посібником дозволяють студенту варіювати темп і час заняття. Успіх засвоєння матеріалу досягається при такій роботі не стільки внаслідок так названого сигналу на підсвідомість людини, а тим, що з'являється концентрація всіх видів пам'яті (слухової, зорової, моторної тощо). Режим жорсткого управління траєкторією учіння студента передбачає програмно-методичне управління його навчально-пізнавальною діяльністю в процесі навчання в середовищі ЕП [2]. При цьому можуть бути реалізовані такі комунікативні взаємодії студента з ЕП: самонавчання та самоаналіз навчального матеріалу, представленого в текстовому, графічному і схематичному вигляді з використанням гіпертекстової та мультимедійної технологій навчання; самонавчання і самокорекція навчальних досягнень студентів – „завдання => неправильна відповідь ==> суб'єкт-об'єктний зворотний зв'язок (самонавчання, самокорекція відповіді) ==> правильна відповідь" [2]. Звідси, режим жорсткого управління електронним підручником навчально-пізнавальною роботою студента може використовуватися під час поточного і підсумкового оцінювання навчальної діяльності студента.

Практика проведення комп'ютерних уроків при вивченні англійської мови показує, що при цьому підвищується інтерес до навчальних занять і стимулюється активне мислення у студентів. Аналіз досвіду використання комп'ютерної техніки на заняттях демонструє, що такі заняття підвищують творчий зміст уроку і призводять до зростання високих результатів щодо індивідуальної та диференційованої форм навчання.

Таким чином, найбільш оптимальний варіант розподілу часу на самостійну роботу студента з електронним підручником буде становити 70 – 85% навчального часу, 15 – 30% залишатиметься для бесіди з викладачем. Це співвідношення залежить від рівня знань студента: чим вищий ступінь навчання, тим менше часу витрачається на контроль.

Наступним етапом нашої роботи буде розгляд принципів розробки електронних підручників з англійської мови для організації самостійної роботи студентів немовних спеціальностей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гриценчук О. О. Електронний підручник і його роль у процесі інформатизації освіти / О. О. Гриценчук // Інформаційні технології і засоби навчання: 36. наук. праць / Інститут засобів навчання АПН України; За ред. В. Ю.Бикова, Ю. О. Жука. – К.: Атака, 2005. – С. 255 – 269.
2. Коваль Т. І. Проблема впровадження електронних навчальних засобів у вищій школі / Т. І. Коваль // Педагогічний процес: теорія і практика. Збірник наукових праць. – К.: Видавництво П/П „ЕКМО”, 2008. – Випуск 4. – С. 104 – 112.
3. Лапінський В. В. Проблемні аспекти розробки і використання електронного підручника / В. В. Лапінський [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://edu.ukrsat.eom/labconf/tezy/8_problemaspect.html.
4. Печурова О. М. Про один підхід використання навчальної предметної моделі в електронному підручнику / О. М. Печурова [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/PPMB/texts/2009-03/09krvpeu.pdf.
5. Федорчук І. І. Нові інформаційні технології навчання, дистанційна освіта: реалії сьогодення і перспективи розвитку / І. І. Федорчук, І. П. Федорчук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: 36. наук.праць у 2-х част. – 4.1 / Редкол.: І. А.Зязюн (голова) та ін. – Київ – Вінниця, 2002. – С. 515 – 520.

УДК 373. 5. 016 : 94 (477) (075.3)

Байкеніч Г. В.

Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка

РОЛЬ ПІДРУЧНИКА З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ У РОЗВИТКУ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ СФЕРИ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ В СИСТЕМІ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВИТИ

У статті розкривається виховна функція та роль підручника з історії України в духовному розвитку підлітків, у формуванні в них світоглядних позицій. Визначено зв'язок між методом організації ціннісно-сміслової діяльності за допомогою підручника та психологічними результатами навчання історії.

Ключові слова: цінності та смисли, підручник з історії України, духовний розвиток особистості, особистісно орієнтоване навчання, психологічні результати розвитку учнів, ситуація вибору.

Байкеніч А. В. Роль учебника по истории Украины в развитии ценностно-смысловой сферы личности учеников в системе личностно